

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.



DAGNY

TIDSKRIFT FÖR SOCIALA OCH LITERÄRA INTRESSEN.

UTGIFVEN AF

FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET.

1889.

TREDJE HÄFTET.

INNEHÅLL:

Anna Krook. En barnahand. Poem.

G.-l. Botilda Andersson.

G. Hjelmmerus. Pariser-Salonger på 1700-talet, (forts. och slut.)

A. K.-dt. Minnen från Amerikas inbördes krig. Utdrag ur My Story of the war of Mrs Mary Livermore.

Från Riksdagen.

Fredrika-Bremer-Förbundets meddelanden:

Arbetsområden för kvinnor.

Breflåda. Svar till Prenumerant.

Svar till Reformvän.

Pris pr årgång:

}	För Förbundets medlemmar	kr. 2,50.
	För icke medlemmar	„ 4,00.

LIFFÖRSÄKRINGS-AKTIEBOLAGET



NORDSTJERNAN

STOCKHOLM.

Ufsatt vinst för de försäkrade vid 1887 års slut

460,694 Kronor.

Bolagets Hufvudkontor i Stockholm

7 Drottninggatan 7.

Tandläkaren

Constance Elbe,

Humlegårdsgatan 8, 2 tr. upp.

Vid

Torshags Hushållsskola

börjar ny kurs den 15 Augusti detta år. Anmälningar mottagas före den 15 Maj af Doktorinnan Hedvig Haglund, Norrköping.

En barnahand

af Laura E. Richards.

Som ett litet rosenhjärtblad,
 Den hvilar vid modersbarm,
 Som en snöflinga hvit och fyllig,
 Som en aftonsky rosig och varm.
 Fina små hjälplösa fingrar
 Ha aldrig nå'n ro eller rast,
 De röra sig jämt och ständigt
 Och hålla så stadigt fast.
 Solstrålen vilja de gripa,
 De söka få fatt uti
 Skyddsangelens hvita klädnad,
 Som sväfvar sakta förbi.
 Då modern smeker och kysser
 Så ljuf liten barnahand,
 Hon tänker så många tankar,
 Som gå in i framtidens land;
 Och hennes oroliga hjärta
 Vill forska i kommande år
 Med en moders högsta förtjusning
 Med den ängslan en mor förstår.
 Hon tänker: I år som komma,
 Om få, om många de bli,
 Hvad verk skall väl Herren sända
 Liten hand att gripa uti?
 Blir den alltid öppen att gifva?
 Och fast vid hvad som är rätt?
 Och färdig att ifrigt arbeta,
 Dock stilla, tålig och lätt?
 Skall den fatta pensel och mejsel

I konstens förtrollade värld
 Eller gläda med ljufliga toner
 Den trötte vid enslig härd?
 Skall den jämka den lidandes kudde,
 Ge hans värkande hufvud ro?
 Skall den räcka den törstande vatten,
 Föra bröd till den fattiges bo?
 O, i alla de år som komma,
 Om få, om många de bli,
 Hvad verk skall väl Herren sända
 Liten hand att gripa uti?
 Så moderns oroliga hjärta
 Vill forska i kommande år
 Med en moders högsta förtjusning,
 Med den ängslan en mor förstår.

 Lilla hand! Hvad än lyckan dig bringar,
 Hvad härnere må blifva din lott,
 Ditt grepp om din moders hjärta
 Löses ej, om än lifvet förgått.

Vid den af herr Professor Victor Rydberg verkställda granskningen af de 18 insända täflingsöfversättningarne af poemet *Baby's hand*, har den ofvan införda af granskaren ansetts närmast motsvara fordringarne på en god öfversättning.

Af de öfriga hafva fem ansetts ej böra i täflingen medtagas, en har uteslutits för dess ofullständighet, och två i följd af deras för sena ankomst.

Af de återstående finnes, enligt professor Rydbergs uttalande, ingen som icke innehåller lyckade moment, mer eller mindre blandade med sådana, som påkalla förbättring.

Bland dessa anser sig Redaktionen med särskildt erkännande böra omnämna en, hvars namnesedel innehåller initialerna E. W. och en med märket E—n—n.

Botilda Andersson.

Då en graf uppkastas för att gömma stoftet af någon, som stod i sitt lifs vår och full af lifslust och lefnadsmod med odelad håg och obruten helsa jagade efter ett högt och skönt mål, måste ofrivilligt känslan af mänsklig vanmakt och kortsynthet med serskild styrka tränga sig på oss. En dylik tidig graf mottog den 8:de sistl. Mars å V. Karaby kyrkogård i förvar de jordiska kvarlevorna af medicine studeranden Botilda Andersson. Hon var en af dessa lyckliga, som förena barndomens rena doft med ungdomens naturfriska glädje.

Hon hade valt läkarekallet till sin lifsgerning och visste att vägen till målet hade svårigheter, men hon visste ock att dessa skulle rikligen uppvägas af fröjden att få läka några af mänsklighetens många sår. Så studerade hon i klar uppfattning af sin uppgifts betydelse och hade börjat tentera till medicine kandidatexamen i Lund, då en lindrig halsåkomma, som snart tog en god vändning, för några dagar förde henne till sjukhuset. Det var här hennes plötsliga bortgång inträffade. *) Icke minsta tecken förrådde, att hon kämpat med döden, utan det var som om han varit rädd att störa hennes naturo och kommit helt stilla och tyst till den insomnade. Om morgonen låg hon så fridfull som om döden icke afklippt hennes lifstråd, utan blott fläktat på henne så lätt, som då man blåser ut ett ljus.

Har lifvet gåtor, döden har dem i icke ringare mängd. Men de lösas icke fullkomligt här på denna vår jord. Härnere är för kallt och för mörkt. Deruppe lösas de. Der är evig sommar och ett ljus, som icke störes ens af minsta dimma. I ljuset der varder allt dunkelt solklart, och i kärleken der kännas alla Guds vägar med människors barn såsom godhet och sanning.

Botilda Andersson tillhörde en landtmannafamilj, der enkla seder och arbetsamhet höllos i stor helgd. Hon föddes i V. Karaby den 3:dje juni 1865. Läraren i byskolan, der hon fick sin första undervisning, ansåg att hon borde "ta studenten". Rådet följdes. Hon genomgick Landskrona elementarläroverk,

*) Enligt dödsattesten af hjärtförlamning.

och efter några års enskild undervisning i Lund tog hon studentexamen derstädes den 12 dec. 1884. Medicinsk filosofisk examen aflade hon den 10:de april 1886 och hängaf sig der-
 efter med ifver och framgång åt de medicinska studierna. Hon dref icke examensstudier på det ytliga sätt, som gör det teoretiskt förvärfvade dödt och ofruktbart eller flyktigt och snart bortdunstande, utan hvad som införlifvats i hennes vetande förblef friskt och kraftigt, egnadt för praktisk tillämpning från första stund. Enkel, lefnadsglad, hjälpsam och ädelt anlagd vann hon varma sympatier inom och utanför kamratkretsen, och vackra förhoppningar voro fästa vid hennes framtid på grund af hennes begåfning, energi och redbara arbete.

Hennes barnatro rubbades icke af de forskningsresultat, med hvilka den modernare visdomen blindgjort så månget enfaldigt öga. Det sköna, djupa ordet af en kyrkofader om människosjälen, att "hon af naturen är kristen", skulle kunna ristas på det kors, som väl torde resas på Botilda Anderssons graf. Och der naturens lagar lika mycket i det lilla som i det stora äro heliga och bindande för människan, och hennes samvete återljuder af den evighet, som ligger i hvarje människohjärta, der utbyter man icke det vissa, det, man känner sig ega, mot det ovissa, det man icke känner, der bortbyter man icke sanningen för några dagens än så bländande hugskott, der väjer man att sätta under debatt och omröstning heliga ting, der är den Herrens fruktan, som är vishetens begynnelse. Så tänkte och trodde den hädangångna och valde den heliga enfalden framför den visdom, som först tager ifrån människan friden och stillheten i anden och sedan lemnar henne i valet emellan den bullrande världsglädjen och den frätande världsledan. G—l.

Sjuttonde århundradets salonger.

(Forts. från första häftet.)

Versailles, — det vill säga hofvet — som under Ludvig XIV:s tid varit medelpunkten för allt umgängeslif i Frankrike, förlorade efter den store konungens död sin prestige. Hofadeln, som under många år

bott i Versailles, flyttade åter till Paris, der ett gladt och lysande umgängeslif inom kort uppblomstrade.

Sällskapslifvet antog småningom en helt annan karaktär, än det haft under hôtel de Rambouillet's tid. Den stela och sirliga umgängestonen blef ledig och naturlig, och den högtidliga och omständliga konversationen blef lätt, lekande och spirituell. De samtalsämnen, som intresserade det föregående århundradets sällskapsvärld hade förlorat sin dragningskraft. En af 1700-talets "salonger" kunde ej, som hôtel de Rambouillet förliknas vid en cour d'amour, der man med djupaste allvar sökte afgöra hvem som gifvit den bästa definition af begreppet "kärlek", eller om ej ordet épée i den högre tragedien borde ersättas af det mera poetiska "gloire" — nu var det filosofiska frågor, nya samhällsteorier och dylikt kring hvilket samtalet rörde sig.

Men den största förändring, som sällskapslifvet undergick var kanske den, att markisen och hertigen måste åt filosofen afstå sin plats som salongernas hjälte; de som under föregående tidevarf varit beskyddade af salongerna, blefvo nu deras beskyddare. De förnäma herrarne åstadkommo själfva denna revolution genom att uppsöka filosoferna och draga dem ur den obemärkthet, hvori de hittills lefvat, för att med dem få diskutera de nya filosofiska och sociala frågor, som vid århundradets början från England spredo sig till Frankrike.

Äfven damerna deltog med lif och intresse i dessa samtal, under det de voro sysselsatta med sitt älsklingsarbete "le parfilage", d. v. s. att repa upp saker gjorda af guldtråd, ett arbete, som vid denna tid blef ett allmänt mode. Vid alla tillfällen gjorde man hvarandra presenter af allehanda föremål, tillverkade af guldtråd: vagnar, bärstolar, djur m. m. — ungefär som man uppvaktar med buketter i våra dagar. Sedan den blifvit "parfilerad" såldes den upprepade guldtråden till guldmederna. Det påstods att en och annan dam häraf hade en inkomst af mer än hundra tusen francs årligen.

Först detta besynnerliga mode uppkom, måste herrarna släppa till sina épaulettefransar och galoner, hvilka damerna helt enkelt klippte af deras uniformer och repade upp. Men efter en tid räddade hertigen af Orléans, genom ett listigt påfund, de olyckliga herrarnes grannlåter. Han lät sätta galoner af oäkta guld på sin uniform och först sedan de damer, som erhållit privilegium att klippa af och repa upp dem, väl blandat det oäkta guldmetallet med det äkta, som de förut hade i sina "påsar", omtalade han sitt påhitt och skrattade hjärtligt åt de lurade damernas förargelse. Några brefskrifvare från denna tid påstå, att damerna efter den lexan upphörde att plundra sina manliga vänner på deras prydnader.

Småningom började en och annan, sedan allt flere af denna tids sällskapskretsar att ordna sig efter samma plan, som hôtel de Rambouillet och att sträfvä efter att blifva, hvad detta en gång varit, medelpunkten för sin tids intellektuella lif. Ingen arbetade med större framgång på detta mål, än Madame Geoffrin, som lyckades göra sin "salon" till den mest besökta och den mest ansedda bland dess många lysande medtäflare — lyckades att göra den, som Sainte-Beuve säger, "till 1700-talets centrum och rendez-vous", och — hvad som kanske ej var mindre svårt, än att skapa detta komplicerade maskineri, som kallades en "salon" — hon förstod, att under mer än tjugufem år, från omkring 1750 till 1776, åt sin krets bevara det stora anseende den en gång vunnit.

Madame Geoffrin var af borgerlig härkomst — hennes far var kammartjänare hos Dauphine, Ludvig XV:s svärdotter, hennes man spegelfabrikör — och hon sökte alltid med en nästan ängslig noggrannhet att iakttaga den anspråkslöshet, hon ansåg tillhöra sitt stånd. Hon klädde sig med en nästan puritansk enkelhet, och gjorde sig alltid äldre än hon verkligen var — deri, likasom i mycket annat, tycks hon hafva tagit Madame de Maintenon till mönster. Innan hon var trettio år bannlyste hon alla glada färger från sin dräkt. Till en person, som yttrade sin förvåning öfver att hon klädde sig som en gammal gumba, yttrade hon: "Jag har med flit gjort mig gammal tidigt, för att med värdighet kunna mottaga ålderdomen, när den kommer på allvar."

Hennes enkla dräkt passade väl till hennes utseende, som var tilltalande och imponerande, utan att vara vackert. "Hennes ståtliga figur, hennes silfverhvita hår, till hälften doldt af en enkel mössa, knuten under hakan, hennes enkla, men prydliga dräkt, det uttryck af klokhet och godhet, som hvilar på hennes ansigte, gör hennes utseende både tilldragande och imponerande", skrifver Madame Suard i ett bref till en vän, om Madame Geoffrin ungefärligen vid den tid, då hon började sina mottagningar — hon var då omkring femtio år.

Hennes sätt var imponerande, likasom hennes utseende, det var lugnt och fullt af värdighet. Hon hade ett skarpt förstånd dertill fin takt och mycken människokännedom, men hon saknade bildning. Om sin uppfostran skrifver hon själf i ett bref till kejsarinnan Katarina II: "Jag förlorade tidigt mina föräldrar och uppfostrades hos min farmor, som hade godt hufvud, men ingen bildning; kunskaper ansåg hon som något för en kvinna alldeles obehöfligt. Också lärde hon mig blott att läsa innantill, och intet mera, men hon lät mig läsa mycket och lät mig redogöra för hvad jag läst. På så sätt lärde jag mig att tänka och att tala. Hennes farmors lektioner buro god frukt, ty Madame Geoffrin

uttryckte sig väl, klart och enkelt. Hon begagnade gärna kraftiga uttryck, utan att bry sig om, att de stundom ej rätt passade för den fina krets, som omgaf henne. "Upprepa ej mina ord", brukade hon säga till sina vänner, "ty mina uttryck passa ej för någon annan än mig själf." Hon talade aldrig mycket, utom när hon fick "moralisera". Man har påstått, att det var hennes svaghet, men det var en svaghet, som klädde henne, som nästan var ett behag, om vi få tro Sir Horace Walpole. Madame Geoffrin", skriver han, "har ett sätt att moralisera, som är rent af intagande. Jag har aldrig förr tyckt om att taga emot "bannor", men nu har jag riktigt fattat smak därför." Sir Horace var ej den ende, som tyckte om hennes förmaningar, de fleste af hennes vänner satte värde på dem såsom ett bevis på hennes synnerliga vänskap och emedan de alltid åtföljdes af goda råd och ofta af en vacker gåfva, eller till och med, om så behöfdes, af en liten välkommen listidspension. Ty Madame Geoffrin, eller mamma Geoffrin, som hon kallades, sparade lika litet sin börs, som sina förmaningar, när hennes vänner behöfde endera eller båda delarne. Hon var ytterst frikostig och delade gärna med sig af sitt öfverflöd åt andra, men hon "gaf" på ett för henne egendomligt sätt, med en slags butter tvärhet, men dock med mycken finkänslighet — tacksägelse kunde hon aldrig tåla. Voro hennes egna tillgångar uttömda, så måste någon af hennes rika vänner hjälpa hennes skyddslingar, så t. ex. fick den sparsamme Fontenelle ofta släppa till ganska betydliga summor. Ej sällan mötte Madame Geoffrin honom med den föga välkomna hälsningen: "Fontenelle, vänd om hem efter femtio louisd'orer, jag behöfver just nu så mycket åt en af mina vänner", och Fontenelle, som ej ville säga nej, vände om och hemtade sina femtio louisd'orer.

Stamgästerna i Madame Geoffrins "salon", voro encyclopedisterna. Omkring denna kärna grupperade sig andra författare, statsmän, militärer, främmande furstar, ambassadörer — (Carl Filip Creutz var bland andra en af hennes nära vänner och så godt som daglig gäst i hennes salong) — och konstnärer, som annars vid denna tid ej hade tillträde till de eleganta sällskapskretsarne.

Hvarje måndag gaf hon middag för konstnärer och hvarje onsdag för filosofer och skriftställare. Till denna krets hörde d'Alembert, Mairan, Marivaux, Marmontel, Raynal, Helvétius, Grimm, Holbach m. fl. Några "grands seigneurs" voro alltid inbjudna till dessa middagar och en dam — Mademoiselle de L'Espinasse. Madame Geoffrin gaf dessutom en eller två supéer i veckan, då alltid en mängd damer voro närvarande.

De moderna religiösa och sociala frågorna voro så godt som enda

samtalsämnet i Madame Geoffrins salong. Med största omsorg vakade hon öfver, att hennes vänner, de hetsige reformatorerne, ej skulle kompromettera sig själva eller henne genom att alltför häftigt löpa till storms mot den bestående ordningen. Ofta afbröt hon en oförsigtig talare med en kort, men bestämd uppmaning att sluta. Många funno det band hon sålunda lade på yttrandefriheten allt för tungt och drogo sig ifrån hennes "salon", för att vid Baron Holbachs middagar, der friheten nästan urartade till själfsvåld, hålla sig skadeslösa för det tvång de hos Madame Geoffrin måst underkasta sig.

En af hennes äldsta vänner — och en af de mest upptuktade — Burigny, medlem af "Academie des Inscriptions" hjälpte henne med att utöfva en slags polisuppsigt öfver hennes krets. Hade några oförsigtiga yttranden blifvit fällda, som väckt uppseende, så lät hon honom rätt eftertryckligt känna sitt missnöje öfver att han så illa vakat öfver ordningen.

Likaså gjorde hon allt hvad hon kunde för att hindra sina gäster att gifva ut böcker, som kunde väcka oro eller skandal. Så berättar man, att då Abbé Ruhlières en dag i hennes "salon" läste upp ett stycke af ett historiskt arbete öfver Ryssland, som han var sysselsatt med, och som hon ansåg för "farligt", erbjöd hon honom en rätt betydlig summa, om han ville afstå från att gifva ut det. Då abbén gjorde invändningar inföll hon lifligt: "Jaså, ni vill ha mer — nå, huru mycket vill ni då ha?"

Hade någon af hennes gäster genom oförsigtighet ådragit sig förföljelser, kunde han vara säker på att sedermera blifva föga vänligt mottagen af Madame Geoffrin, och hade någon fått göra ett besök på Bastiljen, kunde detta för alltid beröfva honom hennes vänskap, en förlust, som hennes uppriktiga deltagande i allt, som rörde hennes vänner, äfvensom hennes stora hjälpsamhet, gjorde högst kännbar.

Madame Geoffrin hade ett ofantligt inflytande. Detta hade sin grund ej endast i hennes välvilja och hjälpsamhet; det var fast mera hennes stora människokänedom, som satte henne i stånd att beherrska sin omgifning. Hela hennes krets skulle kunna instämma i det svar abbé de Sainte Pierre gaf henne, då hon en gång komplimenterade honom för hans angenäma konversation — den gode abbén visste allt för väl, att han i allmänhet var mycket tråkig, som sällskapsmänniska — "Madame, jag är blott ett instrument, på hvilket ni har spelat med mycken talang."

Madame Geoffrin fordrade af dem, som åtnjöto hennes gästfrihet, att de skulle bemöta henne med den största vördnad och uppmärksamhet. Den enkla borgarfrun blef alltid behandlad, som hade hon

varit en drottning — ej blott inom sin egen krets, utan äfven utanför densamma. Då hon år 1766 — hon var då 67 år gammal — företog en resa till Polen, dit hon var inbjuden af konung Stanislaus Poniatowsky, som under en längre vistelse i Paris, varit hennes dagliga gäst, blef hon öfverallt der hon under resan uppehöll sig, mottagen, som hade hon varit en furstinna. I Wien täflade till och med kejsarhuset med allmänheten om att visa henne uppmärksamhet. Konung Stanislaus gjorde allt för att göra hennes vistelse i Warschau så angenäm, som möjligt. För att hon skulle känna sig hemmastadd hade han låtit möblera de rum hon bebodde i slottet alldeles lika med hennes enskiida rum i Paris.

Hennes vänner tycks hafva fruktat att all denna uppmärksamhet och dessa ärebetygelser, för hvilka hon var föremål skulle förändra henne och göra henne likgiltig för sina mera anspråkslösa bekanta. De tycks hafva uttalat sina farhågor, ty i ett bref till Marmontel säger hon: "Nej, min vän, intet af allt detta kommer att inträffa. Jag kommer alltid att blifva mig lik, och mitt hjärta blir lika öppet för vänskap, som förut."

Och hon blef sig alltid lik; snarare blef hon mera enkel och anspråkslös, ju mera firad och eftersökt hon blef — hon koketterade ännu mera med sin anspråkslöshet, påstodo hennes vedersakare. Som alla storheter hade Madame Geoffrin många fiender. Kanske var hennes enkelhet mera ett yttre sätt, än en verklig anspråkslöshet; kanske hade Madame de Maintenon äfven i detta fall tjänat henne till förebild.

Man kallade också hennes religiositet för koketteri. Hon gick alltid i messan som en rättrogen katolik, — till stor harm för sina vänner encyclopedisterna — fast hon omgaf sig med religionens och kyrkans bittraste fiender och understödde dem på det frikostigaste, hvilket naturligtvis ådrog henne de frommes högsta ogillande. Men detta vacklande mellan tidens två ytterligheter var ej något för henne egenomligt; det delades af en stor del af hennes samtida, hvilka såsom hon, sletos emellan sin gamla religiösa öfvertygelse, som de ej kunde eller ville frigöra sig ifrån och de nya lärorna, — som både lockade och skrämde, — och som de ej helt vågade hängifva sig åt.

Hennes religiositet, vare sig att den var skrymteri eller att den utgjorde en del af den respektabilitet, som det var hennes högsta sträfvan att omgifva sig med — tilltog med åren. Hon kunde ej förmås att inställa sina dagliga kyrkobesök, ens då hennes helsa blifvit angripen. Sommaren 1776, då hennes krafter redan voro starkt medtagna ansträngde hon sig så mycket vid en kyrkofest, att hon ådrog sig ett slaganfall, från hvilket hon ej mer hemtade sig.

Hennes dotter, markisinnan de la Ferté-Imbault, som skyndat till sin mors sjuksäng, stängde genast hennes dörr för hennes vänner, filosoferna, hvilkas inflytande på sin mor hon fruktade. Madame Geoffrin måste underkasta sig sin dotters vilja och återsåg aldrig de henne så kära vännerna, men sin dotter ovetande, skickade hon dem helsingar och försäkringar om en oföränderlig vänskap, — hon lät till och med tillstålla några af dem vackra och dyrbara gåfvor. Hon skämtade ofta öfver att hon var likasom under bevakning. "Min dotter", sade hon en gång, "är som Gottfrid af Bouillon, hon vill försvara min graf mot de otrogne". — Efter något mer än ett års aftynande, dog hon på hösten 1777.

Hon hade blott ett barn, en dotter, den nyss omnämnda markisinnan de la Ferté-Imbault. Hon var en fullkomlig motsats till sin mor, likaså harmonisk och sansad denna var, likaså obetänksam och extravagant var dottern.

Elle parle comme un livre
Composé par un homme ivre,

heter det i ett af de många epigram, som ännu finnas kvar om Markisinnan de la Ferté-Imbault, och detta tycks vara en träffande bild af hennes personlighet och begåfning. Madame Geoffrin brukade säga om sin dotter: "När jag betraktar henne, tycker jag mig vara en höna, som kläckt ut ett ankägg".

Madame Geoffrins man är föga känd, han var ej ens känd af sin hustrus krets, om man får tro följande anekdot. Någon frågade en dag Madame Geoffrin: "hvart har den tystlätne herrn tagit vägen, han som alltid satt der vid ena bordsändan?" — "Han är död." — "Hvem var han?" — "Det var min man", svarade Madame Geoffrin. Ett par anekdoter är det enda minne, som fins kvar af en man, hvars förmögenhet så ofta räddade från svårigheter personer, som ej ens kände igen honom.

Någon af Madame Geoffrins vänner sökte förmå Monsieur Geoffrin att bilda sig genom läsning. Man gaf honom första delen af ett historiskt arbete. Han läste ordentligt igenom det och begärde att få fortsättningen. Sannolikt af misstag fick han första delen tillbaka. Han läste samvetsgrant igenom den ännu en gång och "fann arbetet mycket godt", han hade blott den anmärkningen att göra, "att författaren ibland repeterade sig."

En annan gång lånade man honom ett filosofiskt arbete, der sidorna voro indelade i spalter. Herr Geoffrin läste raden ut på en gång, men beundrade i alla fall mycket författarens "många goda idéer", ehuru

han tyckte att det var skada, att de stundom voro litet osammanhängande.“

Flere ”salonger” funnos samtidigt med Madame Geoffrins, men ingen af dem alla har ingripit så djupt i adertonde århundradets kultur, som hennes, hvilken mera än någon annan bidragit till spridande af de idéer, som skapat den nya tidens ordning. Dertill har Madame Geofrin personligen kraftigt bidragit derigenom att dessa idéer genom hennes lugnande inflytande i hennes ”salon” ikläddes en modern form, som skaffade dem sympatier och anhängare bland den stora allmänheten.

Minnen från amerikanska inbördes kriget.

My story of the War: A woman's narrative of four years personal experience as nurse in the union army etc, by Mary Livermore. Hartford, Conn. 1888.

”My story of the war” är en bok på sjuhundra sidor, som sistlidne höst blifvit publicerad i Amerika. En mängd utländska tidskrifter hafva redan haft utdrag ur den. Den har öfver allt väckt stor uppmärksamhet. Författarinnan, Mrs Mary Livermore, var president i en afdelning af den stora Sanitary Commission, denna ofantliga association till soldaternas hjälp, som genast efter det inbördes krigets utbrott bildades af Amerikas kvinnor, och som nästan blixtnabbt genom hundratals filialer bredde sig som ett barmhertighetsnät öfver nordstaterna.

Genom denna bok, hvars författarinna har till sitt förfogande utom ett ögonvittnes auktoritet en penna, lika målande då det gäller att skildra det gripande som det humoristiska, får man en lefvande bild af hvad ett krig är. Hon beskriver, huru oberedda nordstaterna voro på att kriget verkligen stod för dörren, då man allmänt ansett sydstaternas hotelser och rustningar som tomt skryt. Då telegrafnen lördagen den 13 April 1861 meddelade Fort Saunters bombardemang och intagande, kom detta som ett oväntadt åskslag. Men denna åskblixtn föll i en krutfjärding.

Följande dag Söndagen den 14 April dundrade från hvarje predikstol kungörelser om upproret. Presterna insågo i allmänhet från början att hufvudfrågan gälde slafveri eller frihet, och deras predikningar applåderades. På gatorna höl-

los tal i syfte att hellre bryta föreningen än tillåta att slafveriet infördes öfver hela republiken. Och så kom måndagen den 15 April, en dag, som enligt förf. aldrig kan förgätas af den som upplefvat den. Ty nu hördes öfver Söderns triumfrop och kanonader Abraham Lincolns röst kallande på sjuttiofem tusen frivillige på tre månader, ett upprop som snart följdes af en ny kallelse på tre hundra tusen man. Man bör läsa beskrifningen på hur denna armé samlades. Bonden lemnade plojen i fåran, bokhållaren sin disk, studenten sina böcker, från hvarje samhällsklass strömmade män till fanorna, och man trodde, att segren skulle bli lätt och upproret snart kufvadt.

Annorlunda visade erfarenheten. Det kostade tio tusen och åter tio tusen offer fallne i strider, som i början oaktadt ursinnig tapperhet blefvo nederlag — omkomne af brist på föda, kläder, tält, sjukvård — allt. Det var då kvinnorna reste sig öfver hela landet och bildade trots allt motstånd och all misstro, trots misstag och invändningar Sanitary Commission, en förening hvars dimensioner för oss europeer nästan äro ofattliga. Inom kort vann den sådan anslutning inom landet, att järnvägarne förde dess sändningar fraktfritt, telegrafnen dess budskap och expresstågen dess persontrafik.

Vi kunna icke här upprepa alla sätten för kommissionens verksamhet. Den underhöll fyratio soldathem eller herbergen, hvarest öfver åtta hundra tusen soldater emottagits och fyra och en half million måltider utdelats. Efter slaget vid Antietam, hvarest fjorton tusen sårade lågo på platsen utdelades 27,000 skjortor och andra linnepersedlar, 5,000 skålpund kalvkött, 3,000 buteljer vin, 4,000 sjukhusdräpger förutom tusentals skålpund kokt frukt, kondenserad mjölk, te, socker, guttaperkatyg, tennskålar, kloroform, opiater, fältskärsinstrument och andra nödvändighets artiklar för sjukvård. Under kriget utkämpades 600 strider, alla lemnande mer eller mindre rika skördar af sårade och döende.

Och på dessa ofantliga sändningar genom kommissionens agenter fans aldrig någon brist. År efter år, under de fyra som kriget varade, var det med undantag för en kort tids missmod och slöhet, samma ihärdiga, outtröttliga, rika tillflöde från fattig och rik, ung och gammal. Det är med saknad man måste afstå från att anföra ett och annat af de många

exemplen på den mest uppfinningsrika offervillighet. Ett litet utdrag af en dag tillbringad i kommissionens byrå i Chicago måste tillåtas oss.

"Tidigt på morgonen, säger förf., sedan jag i ett gat hörn gifvit mina barn, som äro på väg till skolan, en afskeds-kyss, tar jag en omnibus och beger mig till byrån. Men hur tidigt jag än kommer, har dock en lastvagn hunnit före mig. Man bär in dess stora och små lärar, dess korgar och knyten. Sidogången är barrikaderad med högar af pack saker, mellan hvilka den trogne portvakten John söker att bereda mig väg till packrummet. Här börjar nu ett hamrande och uppbrytande af lock för att ordna de olika sakerna, stämpla dem, packa om dem och föra dem till deras olika afsändningsorter. De få aldrig stå kvar mer än ett par tre timmar.

Jag inträder i mottagningsrummet. Der vänta mig redan damer, som samlat några hundra dollars och äro ifriga att få veta, hur de bäst böra användas. De vilja också få reda på kommissionens medel och arbetsmetod för att tysta munnen på några misstrogna, som betvifla dess nytta. Artigt och tåligt upprepas nu för hundrade gången på en månad kommissionens sätt att arbeta, dess syften, dess misstag och dess framgångar och damerna taga afsked.

En liten sjuårig flicka kommer med fem dollars, som hon fått af sin morfar att bjuda sina vänner på; hon vill gifva pengarne till soldaterna, men önskar bara veta hvad de kunna få för dem.

Jag tar henne upp på knäet och förklarar saken för henne. Då öppnas dörren och en liten välkänd trasvarg, som dagligen plågat mig med sitt gälla skrik: "tändstickor, tändstickor", klifver in.

"De stackars sårade soldaterna kunna få", säger jag till den lilla, "vin, kaffe, tobak, och när de äro mycket hungriga en god, varm soppa."

Nu stiger den lille tändsticksförsäljaren fram, han gräver i sin trasiga ficka, får upp några småmynt, som han med en duns lägger på bordet och säger: "Se här, gif dem soppa."

Jag stryker undan hans tofviga hår och böjer mig just ned för att kyssa hans smutsiga ansigte, då han förskräckt vrider sig ur mina armar och utbrister: "jag är inte en tocken, som tycker om att pussas, jag inte." Och dermed sprin-

ger han sin väg, ånyo med gäll röst utbudande sina: "Matches, matches!"

Ett expressbud inträder, visar sin avis, får kvitto och betalning och går utan ett ord. Derefter kommer posten. Ett bref anmäler ankomsten af flera koffertar, ett annat grälar öfver ett fördröjdt svar, ett tredje berättar att fältskärer och sköterskor på ett långt aflägsset sjukhus själfva äta upp allt hvad som skickas soldaterna, i ett fjärde anhåller en kvinna på det bevekligaste att blifva skickad som sköterska på det uslaste och sämsta sjukhus som finns, i ett sjätte, bestänkt med tårar, bönfaller en enka att om möjligt få underrättelser om hennes ende son, i ett sjunde anhålles om hjälp vid upprättande af en filial i en aflägsen stad, i ett åttonde önska barn veta hur de skola bäst använda sina sparpengar i kommissionens tjänst, i ett nionde anhålles att någon medlem från kommissionen ville besöka ett samhälle för att upplifva de arbetandes sjunkande krafter, i ett tionde underrättas vi att en af våra bästa sköterskor aflidit o. s. v. genom bundtar af ända till femtio bref, hvilkas besvarande för det mesta måste uppskjutas till nattens timmar. Och detta är blott en af dagens poster.

Emellertid sätter man sig för att börja korrespondansen med afbrott hvar femte minut.

In kommer en gammal man, som jag känner. Han har hört efter flere gånger förut. Det är hans son, som är ute i kriget.

"Det behöfs intet telegram, min fru", säger han och hans läpp darrar.

Jag förstår — han har fått underrättelser. "Han har gått litet före er", säger jag och trycker hans hand.

"Ja och för en god sak", säger den gamle mannen. "Om han också varit mig tio tusen gånger kärare än han var, så säger jag ändå, att han föll för en god sak. Värst är det med hans mor — hon vet det inte än — men hon skall dö af det." Och den gamle går suckande hem.

En gosse kommer in med släpande gång. Han faller i en stol. Han är sänd till oss från en kanonbåt, der han tjänat som springpojke. Han har varit med om många strider trots sina tretton år. Men så blir han sårad — vanvård, feber, umbäranden ha gjort sitt till. Han är förlamad i ena

sidan. Vi sända honom till ett "soldathem", der han får moderlig vård.

Och vidare — ett sällskap sköterskor som skola inspekteras, utrustas och afsändas, — och så detta hvita, ångestfulla ansigte som synes der borta i hörnet. Det är en moder, som fått telegram att hennes son blifvit sårad för tio dagar sedan. I dag måste jag underrätta henne, att det är förbi. Så komma soldater utan skjortor, utan skor, konvalescenter, som endast längta tillbaka till sina regementen.

Så går dagen — med nya kistor och lådor, nya packningar, balar af ylle- och bomullstyger som sändas upp till arbetsrummen för att klippas och sys. Ölkorgar, potatis, kondenserad mjölk — allt måste skyndsamt ordnas och afsändas för att lemna rum för morgondagens nya förråd. Så nya bundtar med bref — och oupphörligt män och kvinnor, somliga för att lemna bidrag, andra för att kritisera, för att gifva och få underrättelser, för att berätta sina sorger, sina förluster.

Solen sjunker, den brännande hettan aftar, klockan visar på sex eller sju. Andligt och kroppsligt trött, samlar jag de obesvarade breffven, anropar åter en omnibus och far hem. Hemmets behagliga ordning och stillhet, dess efterlängtade möjlighet af hvila, dess kärlek, munterhet och glädje, allt synes så besynnerligt och underligt efter dagens erfarenheter. Men icke ett ord om dem i denna krets. Jag söker att glömma alla berättelser om skottsår, sabelhugg, strid och död, hvilka regnat öfver mig hela dagen. Min man är lycklig att ha mig hemma, barnen hafva tusen berättelser från skolan, och jag känner mig som i himlens förgård."

Efter en tid blef författarinnan skickad söderut för att inspektera sjukhusen och utröna på hvilka sätt kommissionen bäst kunde verka till de sårades hjälp.

I St. Louis gjorde hon sitt första besök i ett fältlasarett. Det är lärorikt att se hur pligtkänslan är i stånd att öfvervinna alla svårigheter. "När jag kom in i den första sjukhusalen", säger hon, "höll jag på att kväfvast af lukten af blod och suppurerande sår. I den närmaste bädden låg en ung man, hvars nederkäk och tunga blifvit bortskjutna. Fältskären kom för att lägga om såret, och jag skulle lemna honom den hjälp han behöfde. När ansigtet aftäcktes var jag färdig att svimma och måste skynda ut i fria luften.

Jag återvände tre gånger till nya fasansfulla syner, och tre gånger måste jag föras ut afsvimmad. Läkaren affrådade mig slutligen att försöka: "det finnes personer, hvilka aldrig öfvervinna det", sade han.

Men skulle jag draga mig undan åsynen af hvad andra finga uthärda? Jag lyckades tvinga mig att stanna kvar utan att svimma, och sedan den stunden har aldrig mina nerver svikit mig. Men jag måste hålla mig under järnhård kontroll, till dess jag blifvit van vid de fasor, hvilka äro följder af det syndiga arbete, som människor kalla krig.

Från en säng, der en ung gosse låg amputerad öfver knäet hördes vilda skrik i feberyrsel: "Mamma, mamma, mamma!"

En annan gräsligt lemlästard intar följande säng. Han hade fallit i början af striden och sjunkit ned i dyn, hvarest han med hundratals kamrater under nattens kyla och snöfall bokstafligen frös fast. När ändtligen ambulansen började sitt arbete måste de *gräfvvas* upp ur jorden. "Hur länge lågo ni der", frågade jag. "Två dygn", svarade han. Hans rygg och höfter voro förfrusna, hans ben förlamade. Krigets nödtvångs elände var ännu nytt för mig, och jag frågade med ovilja: "Hvem rådde för en sådan vårdslöshet?"

"Åh, de kunde inte ha tid med oss", sade den tålige martyren. "De måste ju ta in fästningen. Vi kunde inte fordra, att någon skulle stanna och se efter oss förr än det var gjordt".

"Tänkte ni på det, medan ni låg der fastfrusen under de långa nätterna?"

"Naturligtvis", svarade han. "Vi visste nog, att de skulle komma till oss så snart fästningen gaf sig. Vi sårade voro lika ängsliga för det som någonsin trupperna. När vi sågo den hvita flaggan, så hurrade vi der vi lågo. Ja, inte jag — för jag var så stel — men Jerry der i sängen — fast hans högra arm var borta och venstra handen afskjuten, så lyfte han upp stumparne och skrek hurra, så att halsen kunde spricka."

Från en säng hördes förtviflade rop: "Jag vet att jag måste dö, men jag kan inte, kan inte, *kan* inte."

Jag drog fram en fällstol till den unge mannens bädd. "Hvarför är ni rädd att dö?" frågade jag. "Berätta det, min stackars gosse." "Jag har fört ett så gräsligt lif — jag är så rädd att dö", ropade han.

Jag lade mina händer på hans axlar för att hålla honom stilla och sade i bestämd ton som till ett otåligt barn: "Skrik inte, ligg stilla, ni förkortar ert lif. Om ni *måste* dö, så gör det som en man. Var nu tyst och hör på mig." Jag talade till honom om Guds barmhertighet och om Kristi sändning på jorden. Jag bad honom upprepa de böner jag förestafvade, hvilket han gjorde som ett lydigt barn.

"Skaffa mig en methodistprest", bad han slutligen. "Jag har affallit — men jag hörde till den kyrkan."

Sjukhusets förvaltare var också methodistprest, och han skickades efter. Jag besvor honom att söka lindra den döendes ångest skyndsamt — ty slutet nalkades hastigt. Der blef ett kort samtal, en allvarlig bön. "Kan ni inte sjunga?" frågade jag, ty det tycktes mig som om den stackars gossen mera behöfde tröstas än öfvertygas i sin sista timma.

Med en rik, full, varm tenor tog han upp en hymn, hvars melodi ljöd genom salen och tystade jämjren och klagan:

Kom ödmjuka syndare, i hvars bröst
Tusende tankar slites,
Kom till den himmelska kärlekens tröst
Evig glädje dig väntar.
Jesus, som min själ älskar
Låt mig fly till din famn,
Mina timmar ila hastigt sin kos,
Jag är en främling och pilgrim.

Jag såg från säng till säng hur de tärda ansigtene klarade, och på den döende ynglingen vid min sida såg jag hur det ångestfulla uttrycket förbyttes i en nästan strålande glans.

Mina vänner kommo för att hämta mig, men han hvi-skade: "Gå inte ifrån mig", och jag lofvade honom att stanna. Det dröjde icke länge — innan solen gick ned hade han hunnit den andra stranden.

När jag återkom till min väns hem, kunde jag hvarken tala, äta, sofva eller sitta stilla. Hela natten gick jag i mitt rum. Jag kämpade med mig själf, jag ville draga mig tillbaka, jag dugde icke till det, jag stod icke ut att se krigets fasor. — Detta var ju blott en sal på åttio män, det var bara början, i morgon skulle jag se två tusen. Nej, jag kunde icke. Aldrig förr hade jag förstätt hvad krig betydde."

Men efter den dagen for hon under flere veckor från sjukhus till sjukhus, vårdade, utdelade hjälpmedel, mat, dryck,

kläder, skref bref, tog emot döendes sista helsningar, var en gång nästan midt i elden, organiserade sjukvårdsanstalter, gick omkring bland dem som ledo af smittosamma febrar, allt utan att svigta.

Då hon kom hem från denna resa blef Mary Livermore kallad till ett kvinnomöte i Dubuque i Iowa. Man önskade att hon skulle berätta hvad hon sett i kriget för att äfven inom denna stat åvägabringa mer kraftig hjälp. Mötet skulle äga rum i en sal, rymmande trehundra personer.

Hon for från Chicago aftonen före den bestämda dagen. Men när hon kom med tåg till Mississippi, der man skulle färjas öfver, befanns floden full af drifis. Under ett dygn hade ingen kommit öfver, och en hop människor vändade på öppet vatten. Författarinnan såg en båt vid stranden, lyckades muta och öfvertala ett par karlar att ro henne öfver emellan isstyckena, och under allas olycksprofetior begaf hon sig af. Och hon kom lyckligt fram en mil ofvanför hamnen och en kort stund före mötets början. De ifriga damerna hade dekorerat alla hus med stora plakater, hvarpå i handshöga bokstäfver lästes, "Mary Livermore. En röst från slagfältet". De talade om hvarandra i sin förtjusning öfver hennes ankomst. En berättade att salen ansetts för liten, mötet skulle hållas i en kyrka, hvarvid en annan som en liten uppmuntran tillade, att hvarken pastor D. eller pastor T. hade nog starka röster att höras i den. Guvernör K. skulle leda mötet. — Öfverste S. skulle bevista det, likaså general den, och major den, och hela traktens framstående män.

"Ni kommer att tala för hela Iowa, hvarje kommun har sin representant här. Så utomordentligt lyckligt att ni kom öfver floden."

Jag satt der alldeles förstummad. Jag hade aldrig talat offentligt. — Jag var fullt besluten att icke göra det inför detta lysande sällskap.

"Ni skulle icke ha gjort detta utan att rådfråga mig", sade jag. "Jag är ingen talare. Jag har aldrig i mitt lif hållit tal. Jag har uppträdt i några fruntimmers sällskap, sittande ibland dem i all förtrolighet, det är allt. *Jag kan icke göra det*".

Ju mer de öfvertalade mig, desto mer hjälplös kände jag mig. Jag var fullkomligt tom invärtes.

Herrar började komma, generaler, guvernörer, öfverstar, adjutanter hemma på permission, alla började bestorma mig. De kunde lika väl sökt öfvertala en stock. Jag kände det omöjligt. Slutligen blef det bestämdt att öfverste Stone, i hvars militärsjukhus jag tillbringat några dagar, och som jag kände från kriget, skulle hålla talet för mig. Jag skulle berättä honom hvad jag hade ämnat säga damerna.

Timman nalkades — herrar kommo och bådo oss skynda, kyrkan var packad med folk. Mycket nedslagna begäfvö sig damerna af, statens dignitärer följde och sist kom öfverste Stone och jag. När vi kommo ned från samlingsrummet, drog han mig in i mottagningsrummet, hvars dörr han stängde. Med ryggen mot dörren betraktade han mig allvarsamt.

"Jag har sett er i kriget, Mrs Livermore", sade han, "sett ert arbete i sjukhusen, och jag tror att ni menar ärligt. Ni har sagt, att ni önskar vara en hand eller en fot, ett öra eller ett öga för att tjäna ert land, och jag tror er. I dag har Gud bestämt er att tala till Iowa. Dessa damer hafva icke gjort det. Dessa högt stående män hafva kommit hit genom Guds tillskyndelse, hur vågar ni då neka?"

Han talade mycket bestämdt under det han hela tiden fixerade mig. Det blef en revolution inom mig. "Nå väl, öfverste Stone, jag vill försöka det. Men låt det bara inte bli långa förberedelser."

Jag följde honom till platformen framför predikstolen, hvarest en plats var afsedd för mig. Så fort som möjligt presenterade mig öfverste Stone för den stora församlingen. Jag steg upp genom en ytterlig ansträngning, darrande i hvarje fiber af min varelse. Uteslutande all tanke på den väntande hopen, koncentrerade jag hela min själ på hvad jag hade att säga. I de första tio minuterna talade jag i fullkomligt mörker. Det föreföll mig som om intet enda ljus brunnit. Jag hörde icke ett ljud af min egen röst, endast som om tio tusen kvarnar dundrat i mitt hufvud.

Men småningom började det ljusna omkring mig. Efter en stund upptäckte jag kända ansikten framför mig. Jag märkte att jag hördes öfver hela huset. Slutligen förlorade jag all känsla af fruktan, allt minne af åhörarne, jag såg blott den sjukdom och de lidanden jag bevittnat. En gång blef jag afbruten af en stark applåd. Jag var så upptagen, att

jag icke förstod hvad det betydde — jag trodde att någonting händt.

Då jag slutade ansåg jag mig ha talat en halftimme — men det var i fem kvart.

General Bissel reste sig och sade: "Utan något försök att hålla tal, har Mrs Livermore berättat oss fakta. Det åligger oss att svara i dollars."

Jag kan icke beskrifva den scen som följde. Åtta tusen dollars, tusentals tunnor af förnödenheter samlades och förskrefvos på några minuter.

Vi skiljdes icke förr än klockan half ett. Då voro planer uppgjorda för en sjukvårdsbazar och filialer för nödhjälpskomitén grundade.

Författarinnans sammanträffande med Abraham Lincoln, då hon i November 1862 i kommissionens ärenden besökte Washington kan vara af intresse. Det var den tidpunkt i kriget då folkets mod och tålmod sattes på det högsta prof. Armén var overksam, till en del genom de våldsamma höstregnen, till en del genom general Mc Clellans politik eller obeslutsamhet. Tidningarne voro uppfyllda af motsägende underrettelser, än "hotade rebellerna Washington", än "hade de besatt en flod och tagit unionens förråd" o. s. v. Idel nedslående meddelanden. Trupperna ledo grymt af sumpfeber, dåliga lägerplatser, skörbjugg och vanvård. Permission gafs af de uttröttade officerarne, så att landet öfversvämmades af krigsfolk. Oaktadt desertörer nästan dagligen skötos, deserterade man ändå, ty fältlifvet var outhärdligt. Rebellerna vunno beständigt nya fördelar, sakernas tillstånd var ytterst nedslående.

"Jag undrar om Mc Clellan ämnar företaga någonting", sade Mr Lincoln en dag till en vän. "Jag skulle önska att låna armén af honom en dag eller två."

"Våra hjärtan nästan stannade inom oss, då vi hörde den ovilja som öppet uttalades", säger förf. "I Vestern kunde man icke utan fara uttala rebelliska sympatier, och der hade vi en oföränderlig tro på att Unionen skulle segra utan att förlora en enda stat."

Presidenten hade utsatt en tidig timma för vårt emottagande.

Jag skall aldrig förgäta den förskräckelse hans utseende ingaf oss. Hans ansigte såg icke mera spöklikt och tärdt ut,

då han låg i sin kista, än på denna aldrig förgättna afton. Hans inåt vända blick och hans nästan vacklande gång liknade en människas, som går i sömnen. Han syntes bokstafli- gen digna under sina bekymmer. En större dysterhet, än den som hvilade öfver hans ansigte, då han nästan maskin- messigt tog oss i hand, har jag aldrig sett. Han rörde sig på ett tafatt, frånvarande sätt, ända till dess han uppfattade namnet Chicago, då han lifvades och bad oss sitta ned.

"Så, ni ären från Chicago", sade han, "Ni ha icke blifvit besudlade af Washingtons dy då." Derefter frågade han småsaker om staden, liksom man frågar om en kär hemtrakt. När vi berättade att vi hörde till Sanitary Commission, och att vi kommit till honom för att få ett ord af uppmuntran och stimulus svarade han sorgset och rätt fram: "Jag har ingen uppmuntran att ge. Härens tillstånd är långt ifrån lofvande, och folket vet det likaväl som jag."

Det blef en djup och smärtsam tystnad.

"Saken är", fortsatte han efter en paus, "att folket icke förstår, att vi äro i krig med södern. De hafva icke beslutit sig för att kämpa ut striden. De ha fått i sitt hufvud att saken skall afgöras genom någon slags strategi. — Det är just ordet: strategi. General Mc Clellan tror att han skall slå rebellerna genom operationsplaner, och armén tror detsamma. De hafva ingen idé om att segren måste vinnas genom hård, ihärdig kamp och så länge denna förblindelse varar kan ingen- ting vinnas."

Vi försökte motsäga honom genom att påminna om hur tappert armén och flottan hade kämpat vid Fort Henry, Donel- son, New Orleans, och huru ärofullt den hade segrat.

"Jag säger er att nationen *har* icke förstått att vi ha krig", upprepade han med stor bestämdhet. "De tro att det finns en kungsväg till freden, och att general Mc Clellan skall finna den. Armén har icke den öfvertygelsen, att vi äro inne i ett bland de fruktansvärdaste krig som utkämpats på jor- den och som måste kämpas igenom tum för tum, och inte officerarne heller. På er hemväg skall ni finna järnvägar, byar, städer öfversvämmade af soldater på permission, tätt som blåbär. Hela regementen äro nära upplösta genom de- sertering eller permission, hvilket är nästan lika illa, och oupp- hörligt ropar generalen på mera trupper, mera trupper. Att fylla armén är nästan som att skyffla flugor. Ni tar upp en

skofvel full", illustrerande sina ord med en ytterligt komisk gest, "men innan ni kan kasta dem någonstans, äro de alla sin kos."

"Menar ni att våra män *desertera*", frågade vi.

"Det är *just* hvad jag menar", återtog presidenten, "det är för närvarande vårt värsta onda. I slaget vid Antietam hade General Mc Clellan (Generalen hade afskedats samma vecka och ersatts af general Burnside, men vi visste det icke ännu) etthundra åttatio tusen man enligt rullorna. Af dessa hade officerarne medgifvit permission åt sjuttio tusen, tjugu tusen lågo på sjukhusen och efter två timmars strid hade tjugu tusen deserterat, och sålunda blef striden utkämpad med sextio tusen. Hade nu Mc Clellan haft det rätta antalet trupper, hade han kunnat kringränna Lee, fånga hela den rebelliska armén och ända kriget med ens utan strid."

"Straffas icke desertering med döden?"

"Jo visst."

"Hvarför då icke stäffa den?"

"Man kan icke skjuta sina egna landsmän tjugtals, det skulle vara obarmhertigt, barbariskt. Nej, vi måste finna på ett annat sätt. Vi måste ha dugliga anförare. Eländet tycker om sällskap som ni vet", tillade han. "Det är en sorts tröst, att det inte står det minsta bättre till i den fiendtliga armén."

Då vi efter en timmes samtal lemnade presidenten, kommo vi öfverens om, att det icke skulle vara klokt att upprepa hvad han sagt. Vi hade en sömnlös natt.

När vi dagen derpå å nyo besökte honom, blefvo vi ännu mera förfärade då dagsljuset uppenbarade för oss de härjningar bekymmer, lidande och öfveransträngning gjort på honom. Vi kunde knappast återhålla våra tårar.

Innan vi lemnade honom, vågade vi en tveksam fråga: "herr President, vi äro djupt bekymrade: anser ni verkligen vår ställning hopplös? Är vårt land förlorat?"

"Åh nej", sade han med mycket allvar, "vår ställning är icke hopplös, ty vi hafva rätten på vår sida. Vi önskade icke krig — vi tvingades till det. Vi skola hoppas att det är Guds sak vi strida för, och då skall den slutligen segra. Men emellan denna stund och segrens timma ligger en myckenhet af lidande, ångest och bedröfvelse, som folket icke anar och icke är beredt för."

Ingen kan någonsin nog uppskatta presidenten Lincolns lidanden under kriget. Jag träffade honom flere gånger sedermera, och beständigt såg jag detta uttryck af smärta på hans ansigte. "När än detta krig slutar", sade han till en af mina vänner, "har jag en känsla af att jag icke skall länge öfverleva det", och efter det förfärliga nederlaget vid Fredericksburg, pressade ångesten detta rop från presidentens läppar: "Om det finns en människa i helvetet, som lider mer än jag gör, så beklagar jag henne."

Det var endast när han var i tillfälle att göra godt, som det dystra uttrycket försvann.

Då Mrs Livermore vid ett senare tillfälle uppvaktade honom, skaffade hon audiens åt en stackars hustru, hvars man var dömd till döden för subordinationsbrott. Hustrun kunde icke tala, hon blott betraktade presidenten halfdöd af ångest.

"O! käre, käre", utropade han och strök med handen öfver sitt ansigte, "dessa saker döda mig. Låt mig slippa höra dem. Hvad skall jag göra? I stiftan lagar och bedjen mig att bryta dem. Ni ha bestämt att om en man reser sig upp mot sitt befäl, så skall han dö. Och när jag låter lagen ha sin gång, så ställen I till en sådan här sönderslitande scen, som dödar mig."

Någon inföll att detta var ett fall, då det syntes som om barmhertigheten hade rätt att ingripa.

Presidenten genomögnade papperen uttröttad, sittande i en stol. Hastigt kastade han dem ifrån sig och sprang upp, under det hans ansigte lyste nästan af skönhet. "Åh", ropade han, "är det han — men jag har ju redan benådat honom."

Jag skall aldrig glömma hans uttryck; hans svartmuskiga, grofva, nästan tarfliga drag strålade af förtjusning, han var hänryckt öfver att få lyckliggöra. Ingen målare har någonsin kunnat åt dessa sorgsna drag gifva en aning om den skönhet, som kunde upplysa och nästan omskapa dem, då hans stora själ sken ut igenom dem. Hans ansigte lyste bokstafligen som en engels ansigte, då hans ädla hjärta rördes till en god handling.

Äntligen efter fyra års gränslösa ansträngningar tycktes kriget vara nära sitt slut. Sedan generalerna Grant och Scherman kommit till styret kröntes arméns rörelser för det

mesta med framgång. Den tredje april 1865 föll Richmond och den nionde underkastade sig general Lee.

Budskapet om den afgörande segern spred sig blixtnabbt öfver nordstaterna. "Fred, fred", jublade man. Det fanns inga obekanta mer. Alla voro bröder och systrar. Man andades efter ett fyraårigt tryck. Hela nationen var drucken af glädje.

Då, midt under den öfversvallande hänryckningen, kom sorgebudet. Abraham Lincoln lönmördades den fjortonde april. Denna underrättelse väckte ett smärtans skri ej blott i Amerika, utan öfver hela den civiliserade världen.

Vi skola till slut blott gifva några få siffror af hvad detta krig kostade. Inskrifna till tjänstgöring under kriget voro 2,850,000 man. Dödade på slagfältet blefvo 56,000. Döda af sår och sjukdom på fältsjukhusen 219,000. Döda efter utskrifningen utaf sjukdomar ådragna under kriget 80,000 utgörande en totalsumma af 300,000 man. Omkring 200,000 blefvo krymplingar. 134,000 sofva i okända grafvar. Sanitary Commission utdelade i penningar och varor icke mindre än 25 millioner dollars.

Det är med en viss själförsakelse man företar sig att göra ett utdrag ur denna bok. Der finnes på hvarje sida saker som man ville taga med, som man har svårt att lemna. Hur gärna skulle jag icke velat gifva en bild af kväkerskan, sjuksköterskan, mamma Bickerdyke, som lika litet lät inverka på sig af generaler som af doktorer — men som vann bådas aktning, och som med sin breda humor, sitt ömma modershjärta var soldaternas afgud. Hon, som när hon alltför kraftigt ingrep i sjukhusens omgestaltning, på frågan hvem som gifvit henne denna rätt, helt lugnt svarade: "det har Gud Allsmäktig". Hon, som när natten bröt in öfver slagfältet och alla andra sökt hvilan, ensam med sin lilla lykta vandrade bland de fallna för att än en gång vända på de döda, resa på dem, skaka dem för att se om icke der fanns en flämtande gnista af lif. Hon, som när hon några år senare besökte ett talrikt militärmöte, var orsak till att det blef en stor uppståndelse nere vid dörren, då hon kom in. Ordföranden, som icke anade anledningen, bultade ursinnigt med sin klubba. Slutligen skrek en röst: Mamma Bickerdyke är här, och nu fick

stojet fortfara. Alla soldaterna skulle omfamna henne. "Hvilket spektakel", sade föremålet — "men så håll er då i styr, gossar." "Du har blifvit hvit i hufvudet, mamma Bickerdyke, men vi känna nog igen dig", och de skäggiga männen fälde tårar.

Om vi också inse att Mrs Livermore ser saker helt och hållet från en nordstat kvinnas synpunkt, så förefaller det dock som om hon varit mycket noggrann i angifvande af fakta. Man får genom hennes framställning en inblick i amerikanska förhållanden; man förstår i huru hög grad hvar och en känner sig som medborgare, barnet och kvinnan likaväl som mannen. Man får en föreställning om församlingslifvet, huru kraftigt unga män och kvinnor egna sig åt söndags-skolearbetet, och hur man inom de olika samfundet känner sig som ett hjärta och en själ. Man förvånas öfver det glada mod, hvarmed de mest storartade företag sättas i verket och trots alla svårigheter genomföras, och ehuru man väl förstår att i och bakom allt detta finnes skuggsidor, missgrepp, öfverdrifter, så tror jag dock att icke någon skall anse den tid förspild, som egnas åt denna bok, trots dess sju hundra sidor. Den bör läsas af dem, som klaga öfver att de ingenting kunna uträtta i världen, ty der lär man att der viljan är god der växa tillfällen, och att hvarje liten hjälp kan bära rik frukt. Den bör läsas af dem, som digna under tunga lidanden, den visar att man icke är ensam om smärtan. Den bör läsas af sådana, som se i smått, ty der lär man att det finnes saker värda att lefva och att dö för.

A. K—dt.

Från riksdagen. Frågan om kvinnas inväljande i skolråd och fattigvårdsstyrelse, förekom den 6:te och den 9:de innevarande månad inom riksdagens båda kamrar, och det från regeringen utgående förslaget blef bifallet. Detta är i få ord det enkla resultatet. De som mera intressera sig för saken, hafva nog ej underlåtit att taga kännedom om de öfverläggningar, hvilka föregingo besluten samt i allmänhet de skäl för och emot, hvilka framstälts hvarom allt den dagliga pressen

i utförliga referat lemnat meddelanden. *) Utom frågans egen vikt och det inflytande känslan af en rättvis och för samhället gagnelig reform måste hafva utöfvat, torde framgången i icke ringa mån böra tillskrifvas herr Ecklesiastikministerns varma, värtaliga och formfulländade anföranden. Det vill synas som om han på fädernes sätt, knäsatt och gjort till sitt detta förslag, för hvilket han nu uppträdde som målsman i egentlig mening. Lagutskottet, som för tvenne år sedan tillstyrkte en skrivelse till Kongl. Maj:t angående denna sak, hade nu afstyrkt densammas antagande, och utskottets ordförande lade äfven denna gång sitt, nu som alltid tungt välgående svärd i motståndets vågskål, hvarförutom från andra håll många formella betänkligheter yppades, äfven der annars principiella hinder icke afskräckte.

Till grund för den vidlyftiga debatten låg, som naturligt, Lagutskottets betänkande, hvars innehåll blifvit betecknad såsom en "cirkel i riksdagslogiken". Reformen vore dels för stor, dels för liten, borde icke vara en genomgripande omstörtning men fick icke heller blifva en partiell förbättring. En sådan cirkelgång är i den s. k. kvinnofrågan icke något nytt och återfinnes äfven i följande tankeriktning: maken och modern tillhör hemmet och har der sin tillräckligt vidsträckt och välsignelserika verksamhet; de ogifta kvinnorna, hvilkas antal är stort nog för att ej lemnas ur räkningen, böra deremot finna användning för sina krafter i skolans, kommunens och välgörenhetens tjänst. Men då det föreslås att så använda just dessa krafter, heter det: "ja, om de gifta kvinnorna med deras rika erfarenhet vore med, mycket gärna! men när de icke af för närvarande fullgiltiga skäl tagits med, så äro de andra obehöfliga eller obetydande." Svårt är ock att fatta huru det nit, den begåfning och duglighet som nu under frivillighetens form erhållit så ampla vitsord genom att inordnas under samhällets lagbundna verksamhet skulle blifva, icke blott af mindre gagn utan verka skadligt samt till och med, enligt en talare, för kvinnan själf blifva nedsättande. Hon skulle icke heller kunna reda sig med de många rent praktiska bestyren, — ett påstående som ännu är obevisadt och ingalunda

*) I afseende på frågans historik, dess uppkomst och utveckling, dess behandling hos Landshöfdingeembeten och Domkapitel m. m., hänvisas dels till Kongl. Maj:ts proposition, dels för en kortare öfversigt till Aft.-Bl. 18¹¹/s89. Se äfven Dagny 1888 häft. 2.

styrkes af erfarenheten från hennes öfriga arbetsfält. På de flesta områden gäller ju i våra dagar arbetets fördelning, och, utan att vilja antaga kvinnans verksamhet inskränkt till några särskildt bestämda uppgifter, kan man dock tänka sig att på hennes lott oftare fölle besök i hemmen och personlig beröring der hennes sakkunskap och mera praktiska blick bäst kunde komma till sin rätt, framför uppgörelser med byggnadsentreprenörer eller angående kol- och vedleveranser. Vana och kunskaper vid affärers bedömande äro för öfrigt numera icke sällsynta bland röstberättigade kvinnor.

Meningsskiljaktigheterna hafva i allmänhet dock mera gällt sättet än saken, mera form än innehåll, och bland inkomsten förekommer äfven ett, som är rigtadt mot bestämmelsen att kvinna kan afsäga sig uppdraget, hvilket icke medgifvits manlig ledamot. Det kan verkligen ifrågasättas om en dylik undantagsställning är fullt rätt eller i grunden för henne bäst. Praktiskt blifver den af ringa betydelse, ty blott sällan torde ett kommunalt uppdrag påtvingas en dertill utan lagligt gällande skäl, ovillig person. Vigten af den genomförda lagförändringen må bedömas olika. Som ett steg i rätt riktning må den helsas med tillfredsställelse, men äfven med ihågkommande att, om ingen bör nekas en rätt, så bör heller ingen undandraga sig en motsvarande pligt.

* * *

Kvinnorna hafva själfva lifligt intresserat sig för denna sak. Redan sistlidne höst, kort före de allmänna kyrkostämmorna i hufvudstaden, hade "Föreningen för gift kvinnas eganderätt" anordnat ett större allmänt möte och ett annat mera enskildt, endast för kvinnor, för att genom diskussion göra frågan känd och uppmana till verksamt deltagande vid dess lösning. Den närmaste följden häraf var att, i några församlingar, kvinnor blefvo föreslagna till ledamöter i skolrådet. Författningens ordalydelse ansågs dock hindra framställandet af sådana yrkanden. Det är att hoppas, att de sträfvanden som nu krönts med framgång hos våra lagstiftare, äfven må hafva samma framgång då frågan nu flyttas till den praktiska tillämpningens område, och att vid nästkommande val kvinnor och män skola tillsammans rösta samt i fattigvårdsstyrelse och skolråd insätta män och kvinnor.

Fredrika-Bremer-Förbundets meddelanden. Arbetsområden för kvinnor.

(Forts.)

d) För närvarande utbildas *döfstumlärarinnor* vid det i samband med Manilla institut för döfstumma ställda seminarier.

Årligen intagas 2 à 3 elever (manliga och kvinnliga).

Till elever antagas helst unga personer (20 à 25 år), som med goda vitsord genomgått något statens folkskolelärare- eller lärarinne-seminarium.

Kursen är tvåårig.

Elev åtnjuter, utom afgiftsfri undervisning, fri bostad och ved samt såsom stipendium 500 kr. under det första året och 600 kr. under det följande.

Förslag till anordnande af döfstumundervisningen kommer sannolikt att redan för nu varande riksdag framläggas, hvarför här lemnade upplysningar torde komma att gälla endast en kort tid.

e) Speciel utbildning såsom *lärarinna för blinda* vinnes vid statens blindinstitut å Tomtebodå.

Den der ordnade profkursen eller lärarelevkursen omfattar en tid af ett år.

För intråde fordras att hafva undergått afgangsexamen vid något statens folkskoleseminarium för bildande af lärarinnor, eller ock på annat sätt styrkt sig ega deremot svarande kunskaper.

Riksdagen har hittills beviljat ett årligt anslag af 1200 kr. för utbildande af blindlärare, och deraf har vanligen tilldelats profkandidat ett stipendium af 600 kr.

För antagande såsom *arbetslärarinna för blinda* finnas icke några bestånda kompetensvilkor uppställda.

f) Den, som önskar utbilda sig som *lärarinna särskildt för sinnesslöa barn*, får genomgå lärokurs vid den af Föreningen för sinnesslöa barns vård upprättade skolan i Stockholm. Denna kurs är ettårig (från d. 1 sept. till d. 1 aug.).

Intrådesfordringarna äro: att hafva aflagt småskollelärarinneexamen eller styrkt sig ega deremot svarande kunskaper.

Elev åtnjuter under kursen fri bostad och fullständigt underhåll af skolan.

g) Vid tekniska skolan i Stockholm finnes en särskild afdelning för dem, som önska utbilda sig till *lärare i teckning eller modellering* vid rikets allmänna och tekniska elementära läroverk samt vid folkskolelärareseminarier.

För intråde fordras: att hafva fyllt 18 år, att förete betyg om god fräjd och om allmän skolbildning (motsv. afgangsbetyg från 5:te klassen af allmänt läroverk, samt särskildt i geometri kännedom om Euklides fyra första böcker) samt att vid anstaldt prof ådagalägga erforderlig skicklighet i frihandsteckning och linearritning, utsträckt till

perspektiv- och skugglära, samt i modellering, konstindustriell fackteckning och figurteckning.

För anställning som teckningslärare vid folkskolelärareseminarier och lägre läroverk kan man genomgå kursen på två år. För anställning vid högre allmänt läroverk eller teknisk skola måste tre års kurs beräknas.

Högsta afgiften för teckningslärarekandidat är 20 kr.

Afgångsbetyg erhålles efter fullständigt genomgången kurs af de lärjungar, som deraf pröfvas förtjänta.

h) De, som önska utbilda sig som *slöjdlärarynnor*, kunna vid tekniska skolan genomgå en *kurs i träsnideri* samt *kurs i konstsoömnad*.

För deltagande i *kursen i träsnideri* fordras: att hafva fyllt 14 år, att ega kunskap i frihandsteckning och modellering samt i vanliga skolämnen, motsvarande allmän folkskolebildning. Kursen är minst tvåårig.

För inträde i *kursen i konstsoömnad* fordras: att hafva fyllt 14 år, att äga kunskap i frihandsteckning, ornamentsteckning och någon målning (lavyr) samt i vanliga skolämnen, motsvarande allmän folkskolebildning. Kursen minst tvåårig. Årliga afgifter för båda dessa kurser är 12 kr., hvartill kommer en tilläggsafgift af 2 kr. för konstsoömnad.

Andra kurser för utbildande af slöjdlärarynnor äro de vid *Näas slöjdlärarynnareseminarium* anordnade, *Handarbetets vänners kurser* i konstsoömnad och gammalsvensk konstväfnad samt *Fröken Hulda Lundins kurser i kvinnlig slöjd*.

Kurserna vid Näas slöjdlärarynnareseminarium afse att bibringa kännedom om den pedagogiska slöjdundervisningens grunder. Hvarje kurs pågår 1½ månader.

Undervisning och materialier samt, så vidt utrymmet medgifver, bostad åtnjutes kostnadsfritt; mat erhålles efter 42 kr. för kursen.

För erhållande af intyg om kursens *fullständiga* genomgående bör elev hafva vid läroanstalten på ett godkänt sätt utfört snmtliga modeller uti den för kursen gällande grundserien.

Inträdesfordringarna vid *Handarbetets vänners kurs i konstsoömnad* äro: skicklighet i vanlig slätsömn och förmåga att med korsstygn återgifva ett enkelt mönster på rutbotten.

I afgift erlägges för 2 lektioner i veckan 15 kr. första månaden och 10 kronor för hvarje följande månad, eller med dubbelt antal lektioner 25 kr. första månaden och 18 kr. för hvar och en af efterföljande månad.

Inträdesfordringarna för *kursen i gammalsvensk konstväfnad* äro: någon vana vid simpel väfnad och insigt i konsten att uppsätta en väf.

Kursen pågår två månader med tre lektionstimmar i veckan.

I afgift erlägges 30 kr.

Afgångsbetyg erhålles efter genomgångna kurser.

För inträde vid *Fröken Hulda Lundins kurser för utbildande af lärarynnor i kvinnlig slöjd* fordras: vanlig skolbildning samt färdighet i linnesoömnad och stickning.

Hvarje kurs omfattar en tid af 10 veckor. Vanligen ordnas två kurser om året, af hvilka den första börjar d. 20 febr., den senare d. 20 sept.

Afgift för hvarje kurs är 30 kr.

Betyg erhålles.

(Forts.)

Närmare upplysningar angående ofvanstående och öfriga för kvinnor tillgängliga arbetsområden, lemnas muntligen eller skriftligen af Fredrika-Bremer-Förbundets byrå, N:o 5 Malmorgsgatan, Stockholm.

Å förbundets byrå äro under februari månad anmälda:

Arbetsgifvare: för erhållande af lärarinnor 8, lektioner 5, biträden i hem 6, lektris och sällskap 2, *summa 21.*

Arbetsökande: lärarinnor 15, lektionsgifvare 16, värdinnor och biträden i hem 6, kontors- och skrifbiträden 5, sjuksköterska 1, *summa 37.*

Breflåda.

Svar till prenumerant. Om Ni blott varit en *tillfällig* läsare af Dagny och icke en *prenumerant*, skulle er fråga och er förutsägelse förvånat mindre än den nu gör. Såsom prenumerant borde väl kännedomen om det faktum, att Dagny har samma redaktionskomité som förut, vara er en borgen för att redaktionen icke i religiöst hänseende har samma uppfattning som minnestecknaren, liksom den med afsigt i häftet införda dikteykeln väl kunnat lemna en liten fingervisning, såvida den dystra sagan med dess hemska slut icke inför er och andra förmått föra sin egen talan.

Att en person af Ernst Ahlgrens betydelse icke kunde af Dagny förbigås, det torde vara en hvar klart. Att till att teckna hennes runa, af pietet för den hädangångna valdes just den person, som hon själf utsett och som genom sin skriftställartalang, sin psykologiska blick och sin sakkännedom var den bäst kompetenta liksom hon genom en viss öfverensstämmelse i lifsåskådning kunde gifva uppsatsen ett värdefullt tycke af en själfbiografi, därför kanske Dagny kunde vara värd något erkännande. Men, det är sannt, ett uttryck har insmugit sig som borde vara borta. Det beror helt enkelt på ett förbiseende. När manuskriptet granskades stod detta af er anmärkta uttryck — 20:de århundradets lifsåskådning — en gång utstruket och därför nästan oläsligt mellan raderna och ansågs således af förf. förkastadt. Läsningen af korr. hade förf. själf förbehållit sig. Hade red. märkt detta uttryck,

så hade förf. helt visst med afseende på detsamma visat sig lika tillmötesgående som i många andra i artikeln ursprungligen förekommande af red. önskade uteslutningar och förändringar.

Det är eljest i allmänhet red. åsigt, att man icke har rätt att ändra en artikel med namngifven känd författare till öfverensstämmelse med sin egen uppfattning. Hade någon af redaktionens medlemmar skrivit biografien, så hade det nog icke lemnats oanmärkt, att förmåga af frigörelse från slägt-skapsbandens pligter och ömhetskänslor bevisar en stor inre brist och skulle, om den i allmänhet utöfvades, leda till stora faror; att denna fordran på lifsnjutning, ehuru förklarlig genom den trängsel hvori Ernst Ahlgren sin mesta tid lefde, dock innebär icke så liten självviskhet och att saknaden af religiösa behof och bristen på religiöst sinne med nödvändighet gör lifvet dystert och döden hopplös. Att hon icke var alldeles utan anknytningspunkter i det stycket torde dock nedanstående utdrag ur ett bref till en vän bevisa. Det anföres för att om möjligt hos en och annan väcka en viss grad af sympati för den som led så mycket, helst adressaten genom följande ord nästan kan anse sig berättigad att publicera det såsom en skyldig gärd åt hennes minne. Hon skriver:

"Hvad är det för små samvetsbetänkligheter du har öfver att du läste upp något af mitt förra bref? Du behöfver alls inte lofva bot och bättring. Du får hjärtans gärna läsa upp hvad du vet icke skall missförstås, ty att bli förstädd är ju en vinst, och att göra sig förstädd af många, det är just det man vill när man är författare.

Om jag undrar hvarför du är kristen? Nej. Och hvad mer är, om du talar till mig om sådana saker som röra ditt religiösa lif, så skall du se att jag förstår dig. Det är just det besynnerliga. Du vet att när du annars talar till fritänkare om sådana ting, så känns det ofta som om dina ord fölle tillbaka till dig själf, utan att ha träffat någon resonansbotten. Jag måtte ha ett vidlyftigt hjärta, ty det känns som om der funnes plats för allting, — alla trosbekännelser och allt slags folk. Mig tycks dessutom som skulle all religion gå ut på att göra människor goda och kärleksfulla mot hvarandra. Du säger att vi två genom åsikter och rigtning icke borde sympatisera, skulle man tycka. Ja, det är just deri det ligger. Jag tycker om att närma mig dig *derför* att du hör till en annan rigtning än jag samt *derför* att du är statskyrkligt kristen. Det är egendomligt, men det är så. Jag kan icke finna förklaringen i annat än min naturs sträfvan efter flersidig-

het. Och så i det att jag icke själf hör till något parti, att jag icke *kan* göra det. De unga håller jag af, men de bråka och skrika så mycket, och så käns det som en hvila att få komma till dig, som inte anfäktar mig på samma sida som de. Och det käns godt att trots mina åsigter få vänliga ord från dig, som står vid det gamla, det käns godt just för det mina närmaste medvetet och omedvetet pina mig med tusen nålstygn för åsigter, dem jag icke delar, men som jag är för stolt att förneka, när det fins så många beröringspunkter mellan mina och dem.

Eller skall jag gå bort från mina käraste vänner, om de äro socialister, och jag icke är det! Bara därför att när ett rapp riktas mot dem det också kan träffa mitt skinn, om jag står för nära? Nej, nej, nej! Men det är ändå så pinsamt tröttande att nödgas taga hugg för hvarje ord en annan yttrar, när man själf icke instämmer i dessa ord. Se der hvad som händer mig hvarenda dag, därför att jag räknas till "det unga Sverige".

Min familj fordrar helt enkelt att jag skall bryta mina personliga vänskapsförbindelser för att på detta sätt desavouera de åsigter jag anser vara för vidt gående; men skulle jag icke få ha andra vänner än sådana, hvars alla ord och handlingar jag ville skrifva under, så blefve jag visst skäligen ensam, och hellre låter jag steka mig för dessa samma åsigter.

Jag har kommit att tänka på detta nu med anledning af L—s föreläsning. Alla mina bekanta tuta i mina öron om den föreläsningen, precis som om jag vore hans förmyndare eller snarare hans ansvarig. Då de rusa öfver mig på det sättet, känner jag mig för stolt att ens säga att jag tycker illa om föreläsningen, hvilket jag emellertid gör. Detta hindrar mig icke att tycka bra om honom personligen. Men sådant lär man ha svårt att förstå."

Minnestecknarens tröstlösa slutsats "att på en bön om frid har lifvet intet annat svar än döden", bevisar ju huru det går, när man gör sig egna gudar. De svika när de som bäst behöfvas och kunna ej ge något annat råd än tomheten och tillintetgörelsen.

Svar till reformvän. Dagnys ytterst begränsade utrymme hindrar oss ty värr att annat än i stort nödfall intaga polemiska artiklar. Som den af Er behandlade frågan redan varit omordad i pressen, så kunna vi icke vidare upptaga densamma.

Fredrika-Bremer-Förbundets byrå,

5 Malmtorgsgatan, kl. 11-4.

Råd lemnas i juridiska, ekonomiska och hygiena frågor.

Upplysningar lemnas angående läroanstalter och arbetsområden tillgängliga för kvinnor.

Anmälningar mottagas till inträde i Förbundets sjukkassa.

Äfven personer som icke äro medlemmar af förbundet, kunna blifva delegare i densamma.

Anmälningar till deltagande i de af Fredrika-Bremer-Förbundet ordnade Hemstudie-kurser mottagas.

Byrån mottager anmälningar af nya medlemmar.

Byrån mottager prenumeration å tidskriften Dagny.

Anmälan.

Dagny, som äfven under förlidet är utgått i en för våra förhållanden stor upplaga, skall fortfarande verka för **Fredrika-Bremer-Förbundets** ändamål: "en sund och lugn utveckling af arbetet för kvinnans höjande i sedligt och intellektuellt såväl som i socialt och ekonomiskt hänseende". Hon skall äfven följa den nyare literaturen, särskildt sådana dess alster, hvilka beröra sociala och sedliga frågor, meddela kortare berättelser, biografiska och historiska utkast, öfversigter m. m.

Dagny redigeras år 1889 af fru Amanda Kerfstedt, biträdd af en redaktionskomité. Fru S. L—d Adlersparre har af helse-skäl lemnat tidskriftens redaktion för detta år, men kommer att till redaktionen förfogande ställa sin rika erfarenhet och sitt varma intresse.

Priset för hel årgång blir fortfarande:

För medlemmar af förbundet . . . kr. 2,50

För icke medlemmar. " 4,00

Förbundsmedlemmar prenumerera å Fredrika-Bremer-Förbundets byrå, 5 Malmtorgsgatan, personligen eller medelst postanvisning. Icke förbundsmedlemmar kunna prenumerera dels vid alla postanstalter i riket, dels på förbundsbyrån, dels äfven hos hrr bokhandlare.

Lösnummer kunna erhållas å Fredrika-Bremer-Förbundets byrå till ett pris af 60 öre för enkelhäfte.

Till redaktionen insänd periodisk litteratur:

Pedagogisk tidskrift, h. 1; Eira, nr 1—3; Helsovännen, nr 4; Jordemodern, nr 3; Sedlighetsvännen, nr 3; Svensk Läraretidning, nr 9—12; Förr och nu, nr 3; Hemvännen, nr 5, 6; Idun, 8—12; Svensk Musiktidning, nr 5, 6; Ny Svensk Tidskrift, nr 2; Tidskrift för folkundervisningen nr 1; Slöjdundervisningsbladet, nr 1, 2; Läsning för hemmet, nr 1; Nya bokhandelstidningen 1—10; Nylände, nr 3; Hvad vi vil, nr 5, 6; Tilskueren, nr 2; Kvinden og Samfundet, nr 3; Das Magazin für die Litteratur des In- und Auslandes, nr 9—12; Monats-Bericht des Vereins christlicher Lehrerinnen, nr 12; Deutsche Hausfrauenzeitung, nr 8—11; Frauenberuf, 2, 3; Neue Bahnen, nr 5, 6; Women's suffrage journal, nr 3; English woman's review, nr 3; Women's journal, nr 6—8; La citoyenne, nr 142.

Till redaktionen insända böcker:

Bengzon, Ferd., 48 Mekaniska öfningar till befrämjande af säkerhet och färdighet i pianospelning. *George Eliot*, Ur landsortslifvet h. 5, 6; *Alibi*, Om grundläggandet af en allmän lifräntefond för Sveriges ungdom.